

SOSYAL POLİTİKA

1-4. ÜNİTE ÖZETİ

[Tarihi seçin]

www.aofdersozetleri.com

Lütfen destek için reklamları tıklayınız.

1.ÜNİTE

SOSYAL POLİTİKAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER VE SOSYAL POLİTİKANIN ARAÇLARI

SOSYAL POLİTİKA: Devletin ülke insanının refahına yönelik olarak aldığı kararlar ve sürdürdüğü uygulamaların bütününe SOSYAL POLİTİKA denir.

DAR ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA: Sanayi devriminin ortaya çıkardığı kötü çalışma koşullarına karşı işçileri ve emeği sermayeye karşı korumak ve bu yolla toplumdaki sınıf çalışmalarını önleyerek toplumun ve devletin varlığını sürdürmesini sağlamaya yönelik uygulamalara DAR ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA denir.

SOSYAL POLİTİKA UNSURLARI

1-Sosyal adalet

2-Adil gelir dağılımı

3-Ekonominin işleyişinde ki aksaklıkları düzeltici, toplumsal dengedir.

BARIŞ VE DENGİ BİLİMİ OLARAK TANIMLANMASI: Kapitalist ekonomik sistemin devamının sağlanmasının ekonomik büyümeyi kalkınmayı ve refahı temsil etmesi ve bu sistemin devamının da korunacak denge ile mümkün olduğuna duyulan inanç dar anlamda sosyal politikayı barış ve denge bilimi olarak tanımlar.

GENİŞ ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA : Amacı sosyal adalet ve sosyal refahı sağlamak olan kapsamı sosyal sorunlar ile paralel olan, ekonomiye sosyal boyut katmak ve ekonominin işleyişindeki aksaklıkları düzeltici politikaların oluşmasını sağlayarak sosyal dengeyi gözetmek amacıyla hümaniter bir bilim dalı olarak yapılan tanım GENİŞ ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA denir.Geniş anlamda sosyal politikanın varlığı LİBERAL DEVLET anlayışına dayanır.

DAR ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA İLE GENİŞ ANLAMDA SOSYAL POLİTİKA ARASINDAKİ FARKLAR

- Dar anlamda sosyal politika sanayi devrimi ile ortaya çıkan sosyal sorunları ele alırken Geniş anlamda sosyal politika sanayi devriminden önceki sosyal sorunlardan günümüzdeki sosyal sorunlara kadar uzanan geniş bir çevreyi ifade eder.
- Dar anlamda sosyal politika çalışma hayatındaki sosyal politikalara emek sermaye bağlamında yaklaşırken, Geniş anlamda sosyal politika sosyal sorunlara bakış açısını sınıf perspektifinden daha geniş bir şekilde uygular.
- Dar anlamda sosyal politika ekonomi sistemi kapitalist ekonomik sistem olarak kabul eder ve temel amacı bu sistemi sürdürmektir. Geniş anlamda sosyal politika ise ekonomi politikalarının sadece liberal politikalardan oluştuğunun varsaymaz.
- Dar anlamda sosyal politika temeline işçileri alırken, Geniş anlamda

sosyal politikanın kapsamı bağımlı çalışanlarında içinde olduğu geniş toplum kesimleridir.

FRANSIZ İHTİLALİ: Sosyal politikanın ortaya çıkışına neden olan ilk olaydır.

SANAYİ DEVRİMİ: Sosyal politikanın bir bilim dalı olarak ortaya çıkışının sebebidir.

SOSYAL POLİTİKANIN KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI

Sosyal sorunların farklılaşmasına paralel olarak dinamik bir gelişim göstermiştir. Sanayileşmenin ortaya çıkarttığı bir sınıf olan işçi sınıfı sosyal politikanın kişi bakımından kapsamını oluşturan tek kesimdi.

Çalışma yaşamının değişimi kamu kesimi ve hizmetler sektörünün gelişimi ile birlikte kamu görevlileri de kapsama girmiştir. Sosyal adaletin ve sosyal barışın sağlanması açısından özel bir önem taşıyan ekonomik yönden güçsüzler yanında özel olarak korunması gereken toplum kesimleri de sosyal politikanın kapsamını belirlemede önemli yere sahip olmuştur.

SOSYAL POLİTİKANIN KİŞİ BAŞINA KAPSAMI İÇİNE ALDIĞI SINIFLAR

-İşçiler- Bağımlı statü içinde çalışanlar,- Ekonomik yönden güçsüzler,-Özel olarak korunması gereken kesimler.

BAĞIMLI STATÜDE ÇALIŞANLAR

-İşçiler

-Sözleşmeli çalışanlar

-Kamu görevlileri

-Memurlar

-Başka statüler altında bağımlı olarak çalışanlar

TEKNİK BAĞIMLILIK: Çalışanın işverene işin yapılması ve yürütülmesi yöntemi ve koşulları bakımından bağılı olması bağımlı statüde çalışmanın unsurları içinde yer alan teknik bağımlılıktır.

HUKUKİ BAĞIMLILIK: Çalışanın işverenin emir ve otoritesine tabi olmasını ve işin yürütülmesi ile ilgili olarak işverene denetim ve yaptırım anlamında bağılı olması.

EKONOMİK BAĞIMLILIK: Yaptığı iş karşılığında düzenli ve sürekli bir gelir elde etmesini ve ekonomik yönden işverene bağımlı olması.

EKONOMİK YÖNDEN GÜÇSÜZ KESİMLER: Toplumda yeterli düzenli ve sürekli bir gelir güvencesinden yoksun kesimler ekonomik yönden güçsüz kesimler kabul edilir.

İşsizler, sermayeleri olmayan yada sınırlı olan küçük esnaflar bir sanatı ve becerisi olmasına rağmen yeterli kaynağa sahip olmayan ve gerekli pazara ulaşamayan sanatkarlar, topraksız köylüler veya yeterli arazisi olmayan çiftçiler.

ÖZEL OLARAK KORUNMASI GEREKENLER

1-Çocuklar 2-Yaşlılar 3-Tüketiciler 4-Özürlüler 5-Eski hükümlüler 6-Gençler 7-Kadınlar 8-Göçmenler

ÇOCUKLAR: Topluma uyum sağlama noktasında eğitimleri ve çalışma

hayatındaki koşullar dolayısıyla özel olarak korunması gereken kesim çocuklardır.

YAŞLILAR: Çalışma yaşamından ayrıldıkları anda ekonomik olarak bakım ve gözetim olanakları itibari ile sosyal anlamda özel olarak korunması gereken kesim yaşlılardır.

TÜKETİCİLER: Doğru bilgilendirme zorluklarına bağlı olarak ekonomik anlamda özel olarak korunması gereken tüketicilerdir.

ÖZÜRLÜLER: Yetersizlikleri dolayısıyla toplumla bütünleşmelerini zorlaştıracak her konuda özel olarak korunması gereken kesim özürllüdür.

ESKİ HÜKÜMLÜLER:Topluma uyumları noktasında özel olarak korunması gereken kesim eski hükümlüdür.

GENÇLER: İşgücü piyasasına girişleri anlamında ve eğitimleri noktasında özel olarak korunması gereken kesim gençlerdir.

KADINLAR: Fiziksel durumları nedeni ile hiçbir ayrımcılığa uğratılmamaları konusunda özel olarak korunması gereken kesim kadınlardır.

SOSYAL POLİTİKANIN İLK KONULARI:

- 1-Koruyucu iş hukuku mevzuatının oluşturulması
- 2-Örgütlenme özgürlüğünün elde edilmesi
- 3-Çalışma hayatındaki risklere karşı sosyal sigortaların oluşturulması
- 4- Ücretin korunması

GÜNÜMÜZDE SOSYAL POLİTİKASININ İLGİLENDİĞİ KONULAR

- 1-İşsizlik
- 2-Çalışma koşullarının iyileştirilmesi
- 3-Sosyal dışlanma
- 4-Gelir dağılımındaki adaletsizlikler
- 5-Düzgün iş
- 6-Yoksulluk, yoksunluk ve göç
- 7-Çevre sorunları ve konut sorunu
- 8-Ayrımcılık
- 9-Çocukların ve yaşlıların bakımı
- 10-Kadınlara karşı ayrımcılığın her türünün önlenmesi
- 11-Çok uluslu şirketler
- 12-Irkçılık ve tüm bu riskleri önleyecek bir sistemin kurulması
- 13- Örgütlenme özgürlüğünün elde edilmesi

DEVLET: Sosyal politika kamuya ait politikadır ve yürütücüsü

DEVLETTİR.Sosyal politika devlet tarafından uygulanır ve denetlenmesi de devletin sorumluluğundadır.

DEMOKRATİK SİYASAL REJİMİN BENİMSEDİĞİ ÜLKELERDE POLİTİKALARIN OLUŞTURMA AŞAMALARI:

- 1-Meslek kuruluşları
- 2-Sivil toplum örgütleri
- 3-Sendikalar
- 4-Üniversiteler

5-Sosyal örgütlenmeler

DESTEKLEYİCİ VE GÜÇLENDİRİCİ NİTELİKLER

1- Yerel yönetimler

2- Kar amacı gütmeyen kuruluşlar

3- Toplumdaki örgütlü tüm kurumların sosyal nitelikli faaliyetleri

SOSYAL POLİTİKA TEDBİRLERİ: Sosyal politika tedbiri olarak değerlendirilmesi için düzenli sürekli olması ve bununla beraber tesadüfi ve bir defalık olmaması gerekir.

Bu nedenle zekat, fitre, sadaka sosyal politika tedbirleri olarak değerlendirilmezler

ULUSAL NİTELİĞE YÖN VEREN İÇ ETKENLER

1-Yönetim biçimi

2-Hukuk düzeni

3-Ekonomik düzen

4-Demografik yapı ve özellikleri

5-Sosyo kültürel özellikler

6- Endüstri ilişkileri sistemi

7-Sosyal güvenlik sistemi

SOSYAL POLİTİKALARIN EVRENSEL NİTELİĞİ ANLAMINDA İLK ÖRNEKLER

Sosyal güvenlik sistemindeki farklılıkların önüne geçilmesi ve bireylerin emeklilik hakkında sahip olmalarını engelleyici düzenlemelerin ortadan kaldırılmasına yönelik ikili anlaşmalardır.

SOSYAL ADALET: Bütün insanların bağımlı olmadan yaşamalarını sürdürebilmesi kendilerini geliştirebilme ve sosyal hizmetlere ulaşmasında eşit fırsata sahip olabilmesi sosyal politika hedeflerinden sosyal adalet sistemidir.

SOSYAL REFAH: Toplumun bir bütün olarak sahip olduğu refah düzeyi sosyal imkanlar ve ekonomik anlamdaki zenginliklerinin bütünü olarak ifade edilen kavram sosyal refah kavramıdır.

SOSYAL REFAHIN AMAÇLARI: Eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik alanlarında daha çok kişinin daha yüksek seviyede yararlanması sosyal refah kavramı amaçlarındandır.

SOSYAL POLİTİKALARIN GELİŞMİŞLİK DÜZEYİNİ YANSITAN ÖNEMLİ GÖSTERGE: Sosyal harcamaların gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) içindeki paydır.

NORVEÇ VE DANİMARKA: İnsani gelişmişlik endeksinde üst sırada yer alırlar.

OECD üyesi ülkelerin insani gelişmişlik endeks ortalaması %19.2 dir.

TÜRKİYE'DE insani gelişmişlik endeks ortalaması %10.4 dür.

NOT:2011 OECD istatistikleri ve insani gelişmeler raporuna göre Türkiye insani gelişmeler endeksinde 92.sırada yer almaktadır.

EKONOMİ BİLİMİ: İnsan davranışlarını sadece ekonomik yönüyle

YASAL DÜZENLEMELER: Anayasa, kanunlar, tüzükler, yönetmenlikler, yönergeler yapı kararlarıdır.Kamunun sosyal sorunları gidermede

kullandığı en önemli araç yasal düzenlemelerdir.

SOSYAL POLİTİKA BAKANLIKLARI

- Aile ve sosyal politikalar bakanlığı
- Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı
- Milli eğitim bakanlığı
- Sağlık bakanlığı

İŞ KANUNU: Türkiye’de sosyal politikanın temel yasal düzenlemeleri içerisinde **İŞ KANUNU** ilk sırada yer almaktadır.

SENDİKA: Kolektif kendi kendine yardım araçlarının en önemlisi **SENDİKALARDIR**. Türkiye’de ilk defa 1961 Anayasası ile sendikal özgürlükler kazanmıştır.

VAKIFLAR: Varlık ve güç sahibi insanların varlıklarını ve güçlerini yardım amaçlı ve ebedi olarak tahsis etmesi ile oluşan verdikleri burslar yaptıkları nakdi ve ayrı yardımlar ile tipik bir kolektif kendi kendine yardım aracı vakıflardır.

VAKIFLARIN VARLIK NEDENLERİ

- 1-Toplumda özel olarak korunmaya muhtaç kesimlerin korunması
- 2-Doğal hayatın korunması
- 3-Çevrenin korunması
- 4-Sosyal dışlanmaya en kolay uğrama ihtimali olan kesimlerin korunması

KOOPERATİFLERİN AMAÇLARI: Mensuplarının küçük tasarruflarının değerlendirilmesi **KOOPERATİFLERİN** amaçlarıdır.

ULUSLAR ARASI SOSYAL POLİTİKA ARAYIŞLARINA YÖNELİK İLK

ADIMLAR:

- İngiltere’de Robert Owen
- Fransa’da Daniel Le Grand çabalarıyla atılmıştır.

NOT: Uluslar arası sosyal politika arayışlarına yönelik ilk resmi girişimler **İSVİÇREDE** başlamıştır.1881 tarihinde olmuştur.

Uluslar arası sosyal politika aracı olarak ilk akla gelen kurum **ULUSLAR ARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (ILO)** dur.Bu örgüt 1919 tarihinde kurulmuştur.VERSAY barış antlaşmasıyla kurulmuştur.Bu örgütün halen 183 üyesi bulunmaktadır.Türkiye bu örgüte 1932 yılında üye olmuş ve 56 sözleşmeyi onaylamıştır.

- Uluslar arası Çalışma örgütü ile aynı yılda kurulan Milletler Cemiyeti yerini Birleşmiş Milletlere devretmiştir.

Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO)’nun amaçlarının yeniden tanımlandığı 1944 yılında yapılan Uluslar arası Çalışma Konferansında kabul edilen bildirge **FİLEDELFİYA BİLDİRGESİDİR**

2.ÜNİTE

SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

-Modern anlamda sosyal politikanın doğuşu ve gelişimi 18.yy olarak ifade edilir.

KÖLECİ TOPLUM DÜZENİ: İlkel topluluklardan sonra oluşan ve iktisadi faaliyetlerin emek unsurunun köleler tarafından yerine getirdiği toplum düzenine denir.

FEODALİTE: Mülkiyet ve egemenliğin birbirine katıldığı siyasi iktidar ile ekonomik iktidarın aynı kişide birleştiği ve dönemin üretim yapısı kadar yönetim yapısını da ifade eden kavramdır.

FEODAL DÜZEN: Geçerliliğini 10. ve 15. yy arası sürdürmüşlerdir.

FEODAL EKONOMİK DÜZEN: Genel olarak kapalı tarım ekonomisi olarak tanımlanmıştır.

FEODAL İLİŞKİLER SİSTEMİ: Egemen olduğu yapılar Kilise, Toprak sahipleri, Gelenekler ve kutsallıklardır.

LONCA: Aynı bölgede yaşayan esnaf ve zanaatkarların örgütlendiği ortaçağ üretim ve iş gücü yapısının temelini oluşturan meslek organizasyonlarına denir.

SERF: Feodal dönemde senyör, şövalye, derebeyi gibi adlarla ifade edilen kişilerin egemenliği altında daha çok tarımsal faaliyetlerde çalışanlara denir.

KORPORASYON: Aynı meslek ve sanat dalında faaliyet gösterenlerin üretim birlikleri şeklinde oluşturdıkları yapıya denir. **NOT:** Fabrikalaşma sanayinin gelişimi öncelikle DOKUMA sektöründe oluşmuştur.

PARATONER: FRANKLİN tarafından 1752 tarihinde bulunmuştur.

HAYREAVES: Dokuma sanayisinde büyük bir dönüşüm yaratan otomatik mekik mekanizmasını üretime uyarlayan kişidir.

BUHAR MAKİNASI: Sanayi üretiminde kullanılmaya başladığı yıl 1769 yılıdır. Buhar makinesi JAMES WATT tarafından geliştirilmiştir.

ADAM SMİTH: Milletlerin zenginliği adlı ünlü yapıtı olan Liberal Doktrini açıklayan ünlü iktisatçıdır.

DOĞAL HAKLAR: Burzuvasinin kendi gelişimini sürdürmek için üretimde ve ticarete serbestlik talep etmesi ve ekonomik gücünün siyasal güce dönüştürme yollarını aramasına doğal haklardan yararlanmıştır.

İŞÇİLER: Sanayi devriminin oluşturduğu çalışma ilişkilerin ilk ve en önemli ögesi işçilerdir.

SEFALET ÜCRET: Emek sahiplerinin elde ettiği ücret gelirin temel ihtiyaçlar düzeyini karşılayamadığı en düşük ücret düzeyine denir.

BİRİNCİ ENTERNASYONEL: Sanayileşen tüm ülkelerde dağınık bir yapıda başlayan işçi hareketlerinin uluslar arası karakterini ortaya çıkaran Birinci Enternasyonal 1864 tarihinde LONDRADA ortaya çıkmıştır.

LİBERALİZM: Temel felsefesini tabiatçılık ve bireysellik üzerine kurulan düşünce Liberalizmdir. Toplum devlet ve diğer kuruluşların müdahalesinden kurtarmayı amaçlayan ve bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler, diyen düşünce akımı Liberalizmdir.

KAPİTALİZM: Sanayi devrimi sürecinde teknolojik gelişmenin iktisadi liberalizm üzerindeki en önemli etkisi liberalizmin kapitalizme dönüşümü olmuştur.

DOĞAL AYIKLANMA: Fakirlere yapılacak yardımları reddederek toplumsal yaşama uyum sağlayanların yok olmasını ifade eden doğal ayıklanma sürecini savunan iktisatçılar SPENCER ve MALTHUS tur.

KLASİK LİBERALİZM: Piyasa mekanizması ve fiyatlar sistemi her türlü ekonomik ve sosyal sorunu kendiliğinden çözümleyen gizli bir el işlemi ile ifade edilen iktisadi düşünce akımı Klasik Liberalizmdir.

SOSYAL LİBERALİZM: Bireyin topluma ve diğer bireylere karşı sorumluluğunu ifade eden sosyal liberalizmin popüler hale gelmesi 1929 ekonomik bunalımın ardından KEYNES tarafından dile getirilmiştir.

NEO LİBERALİZM: Liberal gelenekteki sosyal liberalizm ve refah devleti sapmalarına karşın liberal tezlerin yeniden canlanmasını ifade eden iktisat teorisinin bir restorasyonu ve aslına dönüş hareketi olarak ifade edilen iktisadi düşünce akımıdır.

UTOPİK SOSYALİSTLER: Üretim araçlarının ortak kullanımına dayanan bir ekonomik sistemi hedefleyen ve ideal toplumu şiddet ve ihtilal yolu ile değil ikna ve eğitim yöntemi ile gerçekleştirmeyi amaçlayan düşünce sistemidir. Her türlü savaşı ve sınıf diktatörlüğü reddeden SAİNT SİMON, CHARLES FOUND, ROBERT OWEN gibi temsilcileri buluna bir akımdır.

KOMÜNİZM: Bilimsel sosyalizm olarak da ifade edilen ve 1948 yılında Marks ve Engels tarafından yazılan Komünizm Manifestosu adlı eserin düşünce sisteminin temelini teşkil eden düşünce akımı Marksizm ya da Komünizm dir.

BEVERIDGE RAPORU: 1942 yılında İngiliz hükümetine hazırlanan işsizliği azaltmayı ulusal bir sağlık sistemi kurmayı ve asgari bir ücreti garanti etmeyi hedefleyen günümüz sosyal güvenlik sisteminin de temelini oluşturan belgedir.

REFAH DEVLET: Piyasa dengesizliklerinden oluşan eşitsizlikleri giderek sosyal adalet hedefine uygun ve sosyal amaçlarla uyumlu müdahalelerde bulunan devlet anlayışıdır. Refah devlet ilk olarak ALMANYADA kullanılmıştır.

MODERN REFAH DEVLETİ:Geniş kapsamlı bir vatandaşlık anlayışı ve sosyal haklar temelinde edildiği amaçlar arasında eğitim,sağlık,istihdam ve gelir dağılımı yer almaktadır.

NOT:Birçok Avrupa ülkesi ve ABD de refah devleti uygulamalarına hız kazandıran dünya ekonomik bunalımı 1929 tarihinde yaşanmıştır.

Refah Devletinin Altın Çağı : Altın çağ olarak ifade edilen dönem 1945-1975 yılları arasını kapsamaktadır.Keynes tarafından geliştirilmiş olan ekonomik ve soysal açıdan etkin bir devlette ekonomik büyümenin zorunluluklarıyla daha fazla sosyal adalet gerekliliği dengesine dayanan dönem refah devletinin altın çağı olarak ifade edilir.

TIMAR: Köylülerin kiracı olarak işledikleri topraklarda elde ettikleri ürünün bir kısmını toprağın sahip olan devlete vermeleri şeklinde işleyen Osmanlı Toprak Sistemine TIMAR adı verilir.

VAKIF :Bir hizmetin gerçekleştirilmesi amacı ile kişinin sahip olduğu malın özel mülkiyetten çıkarılarak toplumsal mülkiyete aktarılmasına ve orada tutulmasına VAKIF adı verilir.

AHİ TEŞKİLATI:Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu da yaşayan Müslüman halkın sanat,ticaret ve ekonomi gibi mesleki alanlarda yetişmesini sağlayan dini ,ticari ve mesleki örgütlenmelere denir.

AMACI:

1-Ahi Teşkilatının Başlıca Amacı :Karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma düşüncesinin oluşturulması ve yaygınlaştırılmasıdır.

2-Yoksula ve yabancıya ve misafire sofrayı kurup onu beslemek ahi ideolijisinin temelini karakterize etmektedir.

3-İlk olarak usta ,kalfa ,çırak şeklinde kurulan mesleki hiyeraşi ahi teşkilatı içinde yapılandırılmış mesleki ve ahlaki temele dayalı güçlü bir niteliğe sahip olmuştur.

4-Mesleki eğitim usta,kalfa,çırak eğitimi içinde gerçekleşmiş ve keyfi davranışlar önlenmiştir.

NOT:15.yy.ikinci yarısından itibaren güç kaybetmeye başlayan ahi teşkilatı yerine merkezi yetci politikaya ayak uydurabilen yönetimin gözetim ve denetimine açık lonca teşkilatının doğmaya başladığı ve güçlendiği görülmüştür.

POLİS NİZAMI :Beldede düzenin halkın ve belde sahiplerinin güvenliğinin sağlanması için bir takım genel kuralların bir araya getirilmesinden oluşan POLİS NİZAMI 1845 tarihinde çıkartılmıştır.

MEVADD-I MADENİYEDE NİZAM NAĞMESİ:Maden işlerine ilişkin esasları belirlemeye çalışan madenlerin işletilmesinde kullanılan girdilerin ve istihdam edilen insan gücünü kullanılmasında idareye ve maden mühendislerine bir takım yükümlülükler getiren nizam nağme 1863 tarihinde çıkartılmıştır.

DİLAVER PAŞA NİZAMNAĞMESİ :Tanzimat dönemi şartları bakımından oldukça ileri bir sosyal politika düzenlenmesi şeklinde olan işçilerin korunmasını ve huzur içinde çalışacakları iş şartlarının oluşturulmasını hükme bağlayan nizamnağme 1865 tarihinde çıkartılmıştır.

MAADİN NİZAMNAĞMESİDİR:İş güvenliği ilkesi üzerinde ısrarla duran ve akit serbestçisi ilkesini tanımlamaya çalışan 1869 tarihi düzenleme MAADİN NİZAMNAĞMESİDİR.

MECELLE: İlk Türk Medeni Kanunudur.Ahmet Cevdet paşa başkanlığındaki bir bilim kurulu tarafından hazırlanmış ve 1877 yılında sultan Abdülhamit tarafından uygulanmaya başlanmıştır.İş ilişkilerini dönemin anlayışına uygun olarak insan kirası şeklinde ele almıştır.

İşçi işveren ilişkilerine liberal ve bireyci görüşle yaklaşan işçi ve iş verenin tam bir özgürlük içersinde iş ilişkilerini düzenlemelerini kabul etmiştir.

PATERNALİZM: Yönetimde hiyararşik bir yapının varlığını ve alınacak kararlarında ideal kişi ya da kişiler tarafından alınması gerektiğini savunan yönetim biçimidir.

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ: Temel ekonomi politikalarının belirlendiği işçi işveren ve meslek gruplarından temsilcilerin davet edilmesi sanayileşme düşüncesini ortaya konulması bakımından önem taşıyan bir organizasyondur.

UMUMİ HIFZISIHHA KANUNU: Ülke ve halkın sağlığını korumasını amaçlayan özellikle çocuk ve kadınların çalışma şartlarına ilişkin getirdiği hükümler ile geniş kapsamlı sosyal politika tedbirlerini içeren bir kanundur.

3008 SAYILI İŞ KANUNU: Sosyal nitelikleri ağır basan ve çalışma hayatında döneminin ihtiyaçlarına cevap veren T.C.'nin ilk iş kanunu 'dur.

NOT: Ülkemizde sendikacılık hareketlerinin gelişmesini sağlayan Prof. Dr.Gerhard Kessler Çalışma bakanlığının oluşumunda katkı sağlamıştır.

İTHAL İKAME MODELİ: Yurtdışından ithal edilmekte olan malların sağlanan destek ve teşviklerle yurtiçinde üretiminin sağlanmasına dayalı sanayileşme modelidir.

AMELEPERVER CEMİYETİ: Türkiye'de sendikacılık hareketinin doğuş döneminin başlangıcı olarak ifade edilen Ameleperver Cemiyeti 1871 tarihinde kurulmuştur.

TATİL-İ EŞGAL: 1. ve 2. Meşrutiyetin sağladığı haklar çerçevesinde yaygınlık kazanan grev eylemlerini yasaklayan mevcut sendikaları feshederek sendikaların kurulmasını yasaklayan düzenlemedir.

TÜRK İŞ SENDİKASI: İlk işçi sendikası konfederasyonu olan Türk İş 1952 tarihinde kurulmuştur.

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKASI(DİSK): 1967 tarihinde kurulmuştur.

MADENİ EŞYA SANAYİCİLERİ SENDİKASI(MESS): Koç grubunun önderliğinde kurulmuştur.

İSTANBUL İŞVERENLER SENDİKASI: 15 Ekim 1961 tarihinde çeşitli sektörlerden gelen işverenler MESS ile birlikte İSTANBUL İŞVERENLER SENDİKASINI kurmuşlardır. İstanbul İşverenler sendikası 2. olağan genel kurulda örgütlenmenin ülke düzeyinde yapılması ve birliğin adının da Türkiye İşveren sendikaları Birliği olması kararını 1962 tarihinde karara bağlamışlardır.

NOT: 274 sayılı sendikalar kanunu 1963 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türk sendikacılık hareketinin bölünmüşlük yasal sınırlamalar ve değişen ekonomi politikaları çerçevesinde zor bir döneme girdiği yıllar 1980 sonrası dönemi kapsar.

3.ÜNİTE

İSTİHDAM,İŞSİZLİK,ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

İSTİHDAM, İŞSİZLİK, ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

İSTİHDAMLA İLGİLİ İFADELER

- İstihdam doğrudan insana odaklanması sebebiyle sosyal politikanın ilgi alanına girer
- İstihdam, üretimi gerçekleştiren ve ekonomik değer yaratan emek unsurunu ele alması açısından iktisadın ilgi alanına girmektedir.
- Sosyal politikacılar istihdamı bir amaç olarak kabul edilir.
- İstihdam iktisatçılar için gelir hedefine ulaşmanın bir aracı olarak kabul edilir.
- İstihdam sadece iktisatçıların değil aynı zamanda sosyal politikayı da ilgilendiren bir konudur.

GENİŞ ANLAMDA İSTİHDAM:

- Üretim faktörleri olan emek, sermaye, doğal kaynaklar ve müteşebbisin üretime sevk edilmesi yani çalışması veya çalıştırılması olarak tanımlanan kavramdır.
- Üretim faktörlerinin genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde kullanılma derecesi olarakda ifade edilebilir.

DAR ANLAMDA İSTİHDAM: Üretim faktörlerinin tamamının değil de sadece emeğin üretiminde kullanılması ya da gelir sağlamak amacıyla çalışması ya da çalıştırılması olarak tanımlanan kavramdır.

ÜRETİM FAKTÖRLERİ: Üretimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan unsurlar ifade edilen Emek, Sermaye, Müteşebbis ve Doğal kaynaklardan oluşan unsurlara üretim faktörleri denir.

MİLLİ GELİR: Bir ekonominin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplamına Milli Gelir denir.

TAM İSTİHDAM:

- Bir ekonomide üretim faktörlerinin tümünün üretime katıldığı ekonomide atıl yada çalışmayan kapasitenin bulunmadığı durumuna tam istihdam denir.

- Tam istihdam düzeyine yaklaşıldıkça istihdam düzeyindeki artışlar Milli gelirde daha düşük oranda artışlara neden olmaktadır. - Mevcut çalışma koşullarında çalışmak isteyen herkesin iş bulduğu istihdam düzeyi olarak ifade edilir.

DOĞAL İŞSİZLİK: Geçici konjonktürel ve yapısal faktörler sebebiyle bir iş gücü piyasasında %100 istihdam sağlanamaması ve iş gücünün %3-5 gibi küçük bir bölümünün işsiz olma durumu olarak tanımlayan işgücü piyasasının etkinliğini ölçmede kullanılan teorik araç doğal işsizliktir.

EKSİK İSTİHDAM:

- Bir ülkede mevcut üretim faktörlerinin tamamının talep yetersizliği nedeniyle kullanılmaması durumuna denir.

- Üretim faktörleri içinde yalnızca emek faktörü dikkate alındığında istihdam edilmeye olan bireyin çalışma gücü ve arzusu olduğu halde halihazırda çalıştığından daha fazla çalışamaması veya başka bir mesleğe geçmesi halinde verimliliğin artması nedeniyle ifade edilen kavram eksik istihdam kavramıdır.

GÖRÜLEBİLEN EKSİK İSTİHDAM: Daha çok gelişmiş ülkelerde görülen normal çalışma sürelerinin altında çalışmayı ve istihdam edilen bireylerin arzu etmedikleri halde kısmi süreli çalıştığı istihdam görülebilen istihdam eksik istihdamdır. Daha çok gelişmiş ülkelerde görülmektedir.

GÖRÜLEMİYEN EKSİK İSTİHDAM: Gizli eksik istihdamda olarak da adlandırılan istihdam görülemeyen eksik istihdamdır. Çalışma sürelerinde bir kısıtlama olmadığı halde istihdam edilen işgücünün çalışma karşılığında elde ettiği gelirin düşük olması ya da çalışan işin niteliğinin bireyin kapasitesini eğitim düzeyini ve vasıflarını tam olarak kullanılmasına olanak vermesine görülemeyen eksik istihdam denir. Daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülür.

AŞIRI İSTİHDAM: Bir ülkedeki mevcut emeğin tamamı kullanılmasına rağmen talebin karşılanamaması durumuna aşırı istihdam adı verilir.

İŞSİZLİK:

- Toplum açısından işsizlik ücreti kaynakların bir bölümünün kullanılamaması anlamına gelir.

- Birey açısından işsizlik çalışma isteğinde gücünde ve çalışmaya hazır durumda olan bireyin cari ücret ve mevcut çalışma koşullarında belirli sürelerle iş aramasına rağmen bulamaması durumudur.

- Uluslar arası çalışma örgütü(ILO) ya göre işsizlik tanımında 3 temel unsurlar, iş sahibi olmama, iş arama, işe başlamaya hazır olmadır.

ÇALIŞMA HAKKI: Çalışma hakkı çerçevesinde düzenlenen sosyal politika tedbirleri yaterli istihdam imkanlarının yaratılması iş arayanlar ile işgücü arayanların buluşturulması iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi yaşam boyu öğrenme perspektifi içinde mesleki eğitim yoluyla insan gücü kaynağının niteliklerinin geliştirilmesi olarak sıralanır.

ASGARİ ÜCRET: İşçi ve ailesinin günün ekonomik ve sosyal koşullarına göre insanca yaşamasını sağlayacak insanlık onuruyla bağdaşacak bir ücreti ifade eden ve ücretin alt sınırını oluşturan ücrete asgari ücret denir.

BİREYSEL SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ: Çalışanların serbestçe sendika kurma ve kurulmuş sendikalara üye olabilme özgürlüklerini ifade eden diğer bir yandan bireylerin sendikalara girmeme veya sendikalardan özgürce ayrılma haklarını da kapsayan sendika özgürlüğüne denir.

KOLEKTİF SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ: İşçi ve işverenlerin kurdukları sendikaların yasal olarak tanınması ve faaliyetlerinin güvence altına alınması anlamına gelen sendika özgürlüğüne kolektik sendika özgürlüğü denir.

SOSYAL RİSK: Ne zaman ortaya çıkacağı bilinmemekle birlikte ileride gerçekleşmesi muhtemel ya da muhakkak olan ve buna maruz kalan kişinin mal varlığında eksilmeye neden olan tehlikeye denir. Sosyal riskler arasında yer alan fizyolojik riskler; hastalık, analık, sakatlık ve ölümdür.

İŞSİZLİĞİN BİREYSEL ETKİSİ:

- İşsiz kalan bireyin tembelliğe alışması ve kendini işe yaramaz hissetmesi
- Bireyin işsiz kalması bireyin ve ailesinin hayat standartlarını düşürür.
- Bireyin işsiz kalması vasıflarını ve entelektüel yeteneklerini kaybetmesine yol açar
- İşsiz kalan birey umutsuzluğa ve çaresizliğe düşer, özgüvenini yitirir.
- Topluma katkısı olmayan birey moral yönünden çöküntüye uğrar ve topluma olan aidiyet duygusu azalır.

İŞSİZLİĞİN EKONOMİK ETKİLERİ

- İşsizliğin artması çalışan sayısı ve işletme karlarının olumsuz yönde etkilendiğinde vergi gelirleri azalması işsizliğin ekonomik etkisidir.
- İşsizlik ekonomik etkinliğin bir göstergesidir.
- İşsizlik oranının yükselmesi bir ekonominin daha fazla üretebilme gücü olduğu halde bunu değerlendiremediğini ortaya koymaktadır.
- İşsizlik gelir dağılımı eşitsizliğini ve yoksulluğu artırır.
- İşsizliğin artması ekonomideki tasarruf eğiliminin azalmasına ve yatırımların düşmesine neden olur.

İŞSİZLİĞİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

- İşsizlik sosyal dışlanmaya neden olur.
- İşsizlik sosyal, ahlaki ve ailevi pek çok değer kaybına neden olur.
- İşsizlik toplumda huzur, güven ve istikrarı bozar.
- İşsizlik toplumsal çözümleri ve sosyal gerginlikleri artırır.

SOSYAL DIŞLANMA: Toplum ve bireyin bütünleşmesini sağlayan ekonomik sosyal siyasal ve kültürel sistemlerin bütününden kısmen ya da tamamen yoksun olma sürecine sosyal dışlanma denir.

İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİK: Bireyin istihdama girmesini ve çalışma yaşamı boyunca istihdamda kalmasını iş güvencesini sağlayacak bilgi beceri ve yeteneklerdeki gelişimi ifade eden kavramdır.

AKTİF İSTİHDAM: Emek arzı ve talebi açısından işsizliğin sebeplerini ortadan kaldırmaya çalışan ve genellikle belirli grupların hedeflendiği istihdamdır. Aktif istihdamın hedef kitlesi uzun dönemli işsizler kadınlar gençler ve engelliler yer alır.

AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARININ KAMUNUN EŞLEŞTİRME DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

- İşsizler bölgesel olarak pazarlanabilir niteliklerinin belirlenmesi
- İşsizlerin iş bulabilmesi için yeniden eğitimin gerekli olup olmadığına karar verilmesi
- İşsizlerin meslek eğitim programına ve iş arama seminerlerine yönlendirilmesi
- Açık işler ile iş arayanların özgeçmişlerinin karşılaştırılarak uygun eşleşmenin gerçekleştirilmesi

- Aktif istihdam politikaları içinde en pahalı olanı Mesleki eğitim programlarıdır.

PASİF İSTİHDAM:

- İşsizliğin birey ailesi ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesine denir.

- Erken emeklilik pasif istihdam politikası içinde yer alır.

- Çalışma paylaşımı işsizlikte mücadelede pasif istihdam politikası araçlarıdır.

- Çalışma sürelerinin kısaltılması pasif istihdam politikası araçlarıdır.

- İşsizlik sigortası

- İşsizlik yardımı

İŞSİZLİK SİGORTASI: Kendi iradesi dışında işini kaybeden kişilerin karşılaştıkları gelir kaybını geçici süre veya yeni bir buluncaya kadar gidermeyi amaçlayan ve sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren bir sigorta dalı ve sosyal politika aracı olan pasif istihdam politikası aracı işsizlik politikasıdır. İşsizlik sigortasının finansmanı Devlet işçi, işveren primleridir.

İŞSİZLİK YARDIMI: İşsizlik sigortası belli bir süre ile sınırlıdır. İşsizlere muhtaçlık durumu devam ettiği sürece yardım yapılmakta olan politika işsizlik yardımudur. İşsizlik yardımının finansmanı sadece devlettir.

ÜCRET VE İSTİHDAM SÜBVANSİYONU: OECD ülkeleri ve ABD de işsizlikle mücadelede yaygın olarak kullanılan talep yönlü aktif istihdam politikası ücret ve istihdam sübvansiyonudur.

GENİŞ ANLAMDA ÜCRET: İnsan emeğinin bir bedeli olarak ifade edilen kavram geniş anlamda ücret kavramıdır.

GENEL ANLAMDA ÜCRET: İşletmelerin kar ve zararına bağlı olmayan işveren tarafından emek sahibine üretilen malın satışı beklenmeden ödenen, miktarı önceden belirlenmiş gelir olarak tanımlanan kavramdır.

ÜCRET HADDİ: Emeğin belirli bir zaman veya üretim birimi başına elde ettiği para miktarını ifade eden kavramdır.

TRUCK SİSTEMİ: Çalışan ücretlerinin standart para yerine mal veya para yerine geçen kağıt kuponlar şeklinde ödendiği sistemdir.

SOSYAL DAMPİNG: Bir ülkenin daha düşük işgücü maliyetleri ve daha az kısıtlayıcı iş hukuku kuralları aracılığıyla diğer ülkelere karşı rekabet gücünü artırarak istihdam yaratıcı yatırımı kendine çekmesine denir.

ÜCRET SİSTEMLERİ

- Zaman esasına dayalı ücret sistemi
- Miktar esasına dayalı ücret sistemi
- Verimlilik esasına dayalı ücret sistemi
- Bireye dayalı ücret sistemi dir

ZAMAN ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın verimliği eğitim düzeyi, kıdemi gibi unsurları dikkate almaksızın kararlaştırılan ödemenin belirli bir süre çalışılması sonuna hak edildiği ücret sistemidir.

MİKTAR ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Üretim faaliyetinde bulunduğu zaman dikkate alınmaksızın üretilen parça sayısına ücretin hesaplandığı ücret sistemine denir.

VERİMLİLİK ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın performansının belirleyici unsur olduğu ve ortalama bir verimin üzerinde çalışılması durumunda asıl ücrete ek olarak pirim ödemeleri yapılmasını esas alan sistemdir.

BİREYE DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın sahip olduğu beceri ve yetkinlikleri esas alan ücret sistemidir.

ÜCRETİN UNSURLARI:

- Bir iş karşılığında ödemesi
- İşveren tarafından ödenmesi
- Para ile ödenmesi
- Üçüncü kişiler tarafından ödenmesi

NOMİNAL ÜCRET:

- Para ile ifade edilen ücret miktarıdır.
- Cari ücret, nakdi ücret, parasal ücret ve itibari ücret olarak da isimlendirilir.
- İşletmeler bakımından önemli olan ücrettir.
- Ücretin ödendiği ülkenin cari para cinsinden yapılan ödemeyi ifade eder.

REEL ÜCRET:

- Çalışan bakımından önemli olan ücrettir.
- Hakiki ücret olarak da ifade edilir.
- Parasal ücretin satın alma gücünü gösterir.
- Nominal ücretin tüketici fiyatları endeksine bölünmesi ile elde edilir.

AYNI ÜCRET: Ücretin iktisadi değeri olan mal ve hizmetler şeklinde sağlanan kısmını ifade eden ücret türüdür.

TÜKETİCİ FİYATLAR ENDEKSİ: Belirli bir dönemde belirli bir kitle tarafından tüketici mal ve hizmetlerine ödenen perakende fiyatlardaki değişikliklerin ölçüsüne denir.

ÜCRET GELİRİ: İş ya da çalışma süresi veya üretim miktarı ile ücret haddinin çarpımı olarak belirlenen kavramdır.

GERÇEK ÜCRET: Her iş için iş verimliği esasına göre tespit eden kavramdır.

NET ÜCRET: İşçinin cebine giren para miktarını ifade eder.

NOT: Sanayi Devrimi sonrasında devletin çalışma hayatına müdahalesi;

- 1929 ekonomik bunalımı
- Uzun çalışma süreleri
- Liberalizm katı anlayışı
- Kadın ve çocukların fabrika yaşamına girmesi rol almıştır.

NOT: İngiltere dokuma sanayinde çalışan çocuk işçilerin günlük iş sürelerini 12 saat ile sınırlandıran ve iş hukuku alanında dünyada atılan ilk adım olan kanun 1802 tarihinde gerçekleşmiştir.

DÜZGÜN İŞ: Çalışanların onur eşitlik ve özgürlük temelinde uygun ve üretken bir iş elde edebilmeleri için desteklenmesi fikrinden hareketle ortaya çıkan DECENT WORK kavramı ülkemizde düzgün iş ismiyle ifade edilmektedir.

TEMEL HEDEFLERİ:

- Sosyal diyalogun ve üçlü katılımcılığın güçlendirilmesi
- Sosyal korumanın kapsamı
- Etkinliğin herkes için arttırılması

- **Temel hak ve prensiplerin işyerlerinde hayata geçirilmesi**
- **Uygun istihdam**
- **Gelir elde etmeleri için daha fazla fırsat**

4.ÜNİTE

GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

GELİR DAĞILIMI: Bir ülkede belirli bir dönemde üretilen gelirin kişiler, gruplar yada üretim faktörleri arasındaki dağılımına gelir dağılımı denir.

GELİR DAĞILIMI TÜRLERİ

- Kişisel gelir dağılımı
- Fonksiyonel gelir dağılımı
- Bölgesel gelir dağılımı
- Sektörel gelir dağılımı
- Birincil gelir dağılımı
- İkincil gelir dağılımı

KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI:

- Bir ekonomide belirli bir dönemde üretilen milli gelirin kişiler, aileler ya da nüfus grupları arasındaki dağılıma kişisel gelir dağılımı denir.
- Geliri elde edenlerin bu geliri hangi üretim faktörleri sıfatıyla elde ettiklerinin dikkate alınmadığı gelir dağılımına kişisel gelir dağılımı denir.
- Elde edilen gelirin kaynağının ve bileşiminin önemli olmadığı, miktarının önemli olduğu görüşüne dayanan gelir dağılımı kişisel gelir dağılımıdır.
- Hanelerin sosyal ve ekonomik yapılarında zaman içinde meydana gelen değişikliklerin belirlenmesi ve uluslar arası karşılaştırmalar açısından oldukça önemli olan gelir dağılımı kişisel gelir dağılımı denir.

FONKSİYONEL GELİR DAĞILIMI:

- Milli gelirin onu üretim faktörleri arasındaki dağılımı olarak ifade edilen gelir dağılımı fonksiyonel gelir dağılımı.
- Milli gelirin emek sahipleri sermaye sahipleri toprak sahipleri ve girişimciler yani üretim faktörleri arasındaki dağılımını ifade eden gelir dağılımına fonksiyonel gelir dağılımı denir.
- Mili gelirin ücret faiz rant ve kar arasında nasıl dağıldığını gösteren gelir dağılımı fonksiyonel gelir dağılımı denir.

BÖLGESEL GELİR DAĞILIMI:

- Bir ülkede yaratılan toplam gelirin coğrafi olarak dağılımına bölgesel gelir dağılımı denir.

- Gelir dağılımı adaletini sağlamak için bölgenin gelir ve istihdam yapılarının analiz edilerek her bölgenin kendi yapısal özelliklerine göre çözüm üretmesinin gerektiği gelir dağılımı bölgesel gelir dağılımı denir.

SEKTÖREL GELİR DAĞILIMI

- Bir ülkede yaratılan toplam gelirin üretim sektörlerine göre dağılımını ifade eden kavramdır.

- Tarım, sanayi ve hizmet gibi başlıca üretim sektörlerinin ulusal gelire hangi oranda katkıda bulunduğunu gösteren gelir dağılımına sektörel gelir dağılımı denir.

BİRİNCİL GELİR DAĞILIMI:

Üretim sürecine katılan üretim faktörleri tarafından yaratılan gelirin serbest piyasa ekonomisine hiçbir müdahale olmaksızın dağılımına birincil gelir dağılımı denir.

İKİNCİL GELİR DAĞILIMI:

- Devletin belli bir dönem içerisinde serbest piyasada oluşan gelire çeşitli yollarla müdahale etmesi sonucu oluşan gelir dağılımı ikincil gelir dağılımı denir.

- Gelirin yeniden dağılımı olarak da ifade edilen gelir dağılımı ikincil gelir dağılımı denir.

GELİRİN YENİDEN DAĞILIMI:

Devletin birincil gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmak amacıyla ekonomik ve sosyal tedbirler uygulayarak piyasa ekonomisinin işleyişine müdahale etmesine gelirin yeniden dağılımı denir.

LONERZ EĞRİSİ: Kişisel gelir dağılımında eşitsizliğin boyutunun saptanması için kullanılan kişisel gelir dağılımındaki eşitsizliğin derecesini gösteren eğrinin adı Lonerz eğrisi denir.

GİNİ KATSAYISI:

- Kişisel gelir dağılımındaki eşitsizliğin derecesini ölçen katsayıya Gini katsayısı denir.

- Gini katsayısının 1' yaklaşması gelir eşitsizliğinin arttığını göstermektedir.

- Gini katsayısının 0'a yaklaşması gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir.

GELİR DAĞILIMINDA SOSYAL POLİTİKA ÖNLEMLERİ

- Günümüzde sosyal politika önlemleri büyük ölçüde gelir dağılımı politikasına ilişkindir.

- Sosyal politikanın gelir dağılımına yaklaşımı düzeltici niteliktedir.

- Herkes için en az yaşama düzeyinin güvence altına alınmasıdır.

- Gelirler arası farklılıkların azaltılmasıdır.

GELİR DAĞILIMINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

- Demografik faktörler

- Piyasa yapısı

- Teknolojik gelişme düzeyi

- Üretim faktörlerinin niteliği

- Servet dağılımı

- Enflasyon ve ekonomik krizler

- Bölgesel gelişmişlik farklılıkları

- Kamusal mal ve hizmetlerin dağılımı

- Küreselleşme

KAYIT DIŞI İSTİHDAM: Çalışanların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına hiç bildirilmemesi ya da eksik bildirilmesi nedeniyle vergi ve sosyal güvenlik primleri gibi yasal yükümlülüklerden kaçınılmasına kayıt dışı istihdam denir.

DEMOGRAFİK FAKTÖRLER

- Gelir dağılımını belirleyen demografik faktörlerden birisi nüfus artışıdır.

- Özellikle gelişmekte olan ülkelerde nüfus artışı ile birlikte işsizlik ve kayıt dışı istihdam artmaktadır.

- Nüfus artış hızının yüksek olduğu ülkelerde özellikle alt gelir grupları eğitim ve sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamazlar.

- Gelir dağılımını belirleyen demografik faktörlerden biriside göçtür.

TEKNOLOJİK GELİŞME DÜZEYİ

- Teknolojik gelişme düzeyinin yetersiz olduğu ülkelerde gelir dağılımında adaleti sağlamak kolay değildir.

- Sermaye yoğun teknolojilerin yaygınlaşmasının sonucu olarak üretimde emeğin özellikle niteliksiz emeğin payı azalmaktadır. - Sermaye yoğun teknolojilerin yaygınlaşmasının doğal sonucu olarak üretimde sermayenin payı hızla artmaktadır.

- Teknolojik gelişme nitelikli işgücünün verimliliğini artırmaktadır.

ENFLASYON VE EKONOMİK KRİZLER

- Gelir dağılımını etkileyen temel unsurlardan biri istikrarsız bir ekonominin göstergesi olan enflasyondur.

- Enflasyon sermaye gelirleri ile emek gelirleri arasında emek aleyhine dengesizliğe yol açmasıdır.

- Ekonomik krizler işsizliğin artmasına yatırım ve istihdam olanaklarının daralmasına neden olur.

- Ekonomik krizler istihdam olanaklarını daralttığı için gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler yaratır.

BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK FARKLILIKLARI

- Gelişmiş ülkelerde istihdam olanakları fazla ve ücretler yüksektir.

- Geri kalmış bölgelerde işsizlik oranı çok yüksek ücretler düşüktür.

- Geri kalmış bölgelerde mevcut işletmeler daha çok yöreye hitap eden işletmelerdir.

- Bölgeler arası gelişmişlik farkı kişisel gelir farklılıklarının en önemli nedenlerinden birini oluşturmuştur.

KÜRESELLEŞME

- Küreselleşme sürecinde ülkeler dünya ekonomisi ile giderek daha fazla bütünleşmektedir

- Küreselleşme süreci ticaretin ve yatırımın önündeki engellerin kaldırılması sürecini de beraberinde getirir.

- Küreselleşme ile dünya ekonomisiyle bütünleşmede mal ve hizmetlerin yanı sıra teknolojiler, finansal akımlar, emek, bilgi ve kültürel akımlar öne çıkmaktadır.

- Küreselleşme ile uluslar arası sınırları aşma yeteneğine sahip olan kesimler lehine gelir dağılımı değişir.

GELİR DAĞILIMI POLİTİKASI ARAÇLARI:

- İşgücü piyasası
- Ücret politikaları
- Fiyat politikası
- Gelirler politikası
- Servet politikası
- Maliye politikası
- Eğitim politikası
- Sosyal güvenlik politikası

NOT: Devletin tarım ürünlerine yönelik fiyat destekleri **FİYAT POLİTİKASI** kapsamına girmektedir.

GELİRLER POLİTİKASI: Gelir dağılım politikaları arasında yer alan bütün gelirlerle ilgili gelişmelere bu gelirlerin doğuşu esnasında doğrudan etki etmeyi amaçlayan hükümet politikalarına gelirler politikası denir.

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ: Ülkeler arasındaki fiyat düzeyi farklılaşmasını ortadan kaldıran para birimi dönüştürme oranına satın alma gücü paritesi denir.

NOT:

- Kişi başına düşen milli gelir açısından dünyanın en zengin ülkesi **NORVEÇ'** tir.

- Kişi başına düşen milli gelir açısından dünyanın en yoksul ülkesi **BURUNDİ'** dir.

MUTLAK YOKSULLUK:

- Kişilerin ya da hane halkının asgari geçim düzeyinin altında olma durumu mutlak yoksulluk olarak ifade edilir.

- Sosyal ya da kültürel ihtiyaçlara değil beslenme, giyinme, barınma temel ihtiyaçlara vurgu yapan yoksulluk türüdür.

GÖRELİ YOKSULLUK:

- İnsanın toplumsal bir varlık olmasından hareketle yoksulluğu sadece mutlak anlamda bir yaşamı sürdürme meselesi olarak görmeyen yoksulluk kavramı görelî yoksulluktur.

- Kişi ya da hane halkının sahip olduğu gelir düzeyinin içinde yaşadıkları toplumdaki ortalama gelir düzeyinin belirli bir yüzdesi ile karşılaştırılması esasına dayanan ve karşılaştırılan gelir düzeyinin gerisinde kalma durumu ile açıklanan kavramdır.

OBJEKTİF YOKSULLUK: Alınması gereken günlük kalori miktarı yada yapılan tüketim harcamaları gibi tespit edilebilir ve doğruluğu kanıtlanabilir bir standardın ya da standartlar setinin aşağısında kalma durumuna denir.

GELİR YOKSULLUĞU: Kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri ya da asgari bir yaşam standardında yaşayabilmeleri için ihtiyaç duydukları temel gereksinimlerini karşılayacak gelire sahip olmamaları durumudur. Gelir yoksulluğu hesaplanırken yoksulluk sınırı asgari bir yaşam düzeyini sağlamak için gerekli olan gelirdir.

DOLAYLI YAKLAŞIM: Yoksullukla mücadelede ekonomik büyümenin eğitim, sağlık gibi temel hizmetlerin sunumunu ve istihdam olanaklarını artıracığı esasına dayanan yaklaşımdır.

DOLAYSIZ YAKLAŞIM: Yoksullukla mücadelede radikal reform kamu harcamaları ve yoksullukla mücadelede programlarını kapsayan yaklaşıma denir.

RADİKAL REFORM: Kaynakların kötü bir biçimde yeniden dağıtımı yoluyla eşitsizliklerin giderilerek yoksulluğun azaltılmasına olanak sağlayan dolaysız yaklaşıma radikal reform denir.

SUBJEKTİF YOKSULLUK: Alınması gereken günlük kalori miktarı yada yapılan tüketim harcamaların gerekli ya da yeterli düzeyin altında olma konusunda kişilerin kendi değerlendirmelerine dayana yoksulluk türüdür.

MİKRO KREDİ: Resmi finans kuruluşlarına erişim olanağı bulunmayan yoksul ailelerin üretici faaliyetlere girişmelerine ve tüketimlerini istikrarlı hale getirmelerine yardımcı olmak amacıyla çok küçük meblağlarda sağlanan krediye denir.

NOT:

- Dünyada satın alma gücü paritesine göre günde 1,25 \$ ın altında gelir elde edenlerin toplam nüfusa oranı en düşük olan ülkeler **ORTADOĞU VE KUZEY AFRİKA**DIR.

- Dünyada satın alma gücü paritesine göre günde 1,25 \$ ın altında gelir elde edenlerin toplam nüfusa oranı en yüksek olan ülkeler **ALT-SAHRA AFRİKA**DIR

- Dünyada satın alma gücü paritesine göre günde 2 \$ ın altında gelir elde edenlerin toplam nüfusa oranı aynı oran olan ülkeler **LATİN AMERİKA ve KARAYİPLER** ile **ORTADAĞU ve KUZEY AFRİKA**DIR.

- Dünyada satın alma gücü paritesine göre günde 2 \$ ın altında gelir elde edenlerin toplam nüfusa oranı en yüksek olan ülkeler **GÜNEY ASYADIR.**

- Dünyada satın alma gücü paritesine göre günde 2 \$ ın altında gelir elde edenlerin toplam nüfusa oranı en düşük olan ülkeler **AVRUPA ve MERKEZ ASYADIR.**

İNSANİ YOKSULLUK: İnsani gelişme ve insani yaşam için parasal olanakların yanı sıra temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için ekonomik, sosyal ve kültürel bazı olanaklara sahip olmanın da gerekli olduğu fikre dayanan görüştür.

İnsani yoksulluğu ölçmek için geliştirilen insani yoksulluk endeksinde yer alan kriterler;

- Yaşam süresinin kısalığı
- Temel eğitim hizmetlerinden mahrumiyet
- Kamusal ve özel kaynaklara erişememedir.

Kafa Sayısı Endeksi: Yoksulluğun ölçümün de. Yoksulluk çizgisi altındaki kişilerin toplam nüfusa oranı şeklinde belirlenen yoksulluğun ölçülmesinde en yaygın kullanılan endeks Kafa Sayısı endeksidir.

YOKSULLUĞUN NEDENLERİ

- Kişilerin çalışmaya istekli olmamaları, yeterince çaba sarfetmemeleri ya da sorumluluk almamaları gibi kişisel nedenler
- Başta ekonomik politikaları olma üzere ücretler, yetersiz eğitim ve istihdam olanakları ayrımcılık gibi yapısal etmenlerle ilişkilendirmektedir.
- Yeterince üretim yapılamaması ve üretilerek yaratılan değerin kişiler, bölgeler ve sektörler arasında dengeli biçimde paylaştırılamaması. - Yoksulluğun nedenleri içinde yaşanan zamana ve ülkeye, hatta ülke içindeki, farklı bölgelere göre değişmektedir.

SOSYAL DEVLET: Sosyal ve ekonomik yaşamı yönlendirerek güçsüzleri, yoksulları, yardıma muhtaç kişileri koruyan ve onlara gerekli imkanları sunmak için sosyal ve ekonomik kurumları tesis eden devlet anlayışıdır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI: Bir ülkenin başarısının ya da bireyin refahının sadece para ile değerlendirilemeyeceğinin evrensel olarak kabul etmiştir. Küresel Gelişme Raporunu bu kuruluş yayınlamıştır.

ULUSLAR ARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ: Yoksulluğun azalmasında ekonomik büyümenin zorunlu ancak yeterli koşul olmadığı belirtilen yoksulluğun azaltılmasında istihdam merkezli kalkınma stratejisinin kapsayıcı bir perspektifte sahip sosyal güvenlik ağlarının ve sosyal transferlerin öneminin vurgulandığı Düzgün iş ve Yoksulluğu Azaltma Stratejisi Uluslar arası Çalışma Örgütü tarafından yayımlanmıştır.

